

Anri Sala, *Damni I colori*, video-still, 2003, Courtesy Anri Sala, Marian Goodman Gallery, New York

Velen probeerden het, te zien in *Meer macht*. Beuys richtte drie politieke partijen op, Constant ontwierp *New Babylon*, de ideale stad. Yael Bartana richtte onlangs de Jewish Renaissance Movement op, die Joden oproept terug te keren naar Polen.

Het boek *Het Streven* van Hans den Hartog Jager gaat over deze drang en (on)macht van kunstenaars om de maatschappij te veranderen. Vanuit een basaal kunsthistorisch kader en in vlot geschreven Jip-en-Janneke-taal, beschrijft hij hoe in de romantiek het begrip van autonome kunst is ontstaan: kunst met eigen wetten en regels. Die autonomie zorgt dat kunst in alle vrijheid de maatschappij kan ridiculiseren zonder te worden veroordeeld.

Die autonomie betekent echter ook onmacht, ondanks de vele pogingen, blijkt kunst zich zelden machtig te mogen noemen. Beuys kreeg nooit één zetel, *New Babylon* werd nooit gebouwd. Ook Bartana's Jewish Renaissance Movement lijkt het tot nu toe niet weinig verder te schoppen dan de kunstwereld.

In de film *Mary Koszmary (Nachtmerries)* (2007) staat een jongeman in een leeg, vervallen stadion. Vol zelfvertrouwen roept hij de Joden op terug te keren naar Polen. De speech klinkt overtuigend.

Yael Bartana, Mary Koszmary, video-still, 2007, Courtesy Annet Gelink Gallery, Amsterdam

De Jewish Renaissance Movement gedraagt zich als een activistische partij, die met manifesten, interviews en deze video haar boodschap verkondigt. Tegelijkertijd speelt de beweging sterk met een symboliek die doet denken aan die van machthebbers uit het verleden, niet het minst Adolf Hitler. Bartana lijkt er zo niet op uit ons te overtuigen, maar eerder te spelen met het verleden, onze herinnering en de politiek om deze te herzien, erop te reflecteren.

Kan Bartana met haar beweging de wereld beïnvloeden? Tekenend is de carrièreswitch die Hitler maakte nadat hij twee keer werd afgewezen voor de kunstacademie. Om werkelijk macht te krijgen moet uit het kunstsysteem worden gestapt, de 'echte' maatschappij in, stelt Den Hartog Jager, in direct contact met de systemen van de politiek, massamedia en ethiek.

In de tentoonstelling figureert Hitler ook, voordat hij macht had, toen hij nog kunstenaar was. Gert Jan Kocken heeft enkele schilderijen van zijn hand opgespoord in archieven en in beeld gebracht.

Ziedaar het probleem van de geëngageerde kunstenaar: hoe de maatschappij veranderen, zonder compleet de kunst en de kunstwereld te verlaten en te vervallen in de rol van activist of politicus? Alleen als de kunst in staat is de eigen wetten en die van de maatschappij ondersteboven gooien heeft ze een kans volgens Den Hartog Jager.

Gert Jan Kocken, *Alter hof*, München, 1914, Washington, 2005

Renzo Martens, een centraal figuur in het boek, lijkt hierin te slagen. Met *Episode 3: Enjoy Poverty* (2008) en zijn Institute for Human Activities moedigt hij Congolezen aan hun eigen ellende te exploiteren. Martens brengt ondertussen geld in het laatje door personen uit de kunstwereld naar de Congolese jungle te halen, die voor het kunstproject hotels boeken en cappuccino's drinken. Zijn provocatieve standpunt jaagt multinationals en ontwikkelingssamenwerkers op de kast, en ondergraaft de heilige huisjes van de kunstwereld.

Martens is op de goede weg, zo eindigt het boek van den Hartog Jager met een hoopvol staartje. De tentoonstelling trekt een minder hoopvolle conclusie.

Zaal na zaal is geweldig werk te zien om je uren in te verdiepen. De tentoonstelling is geen moment saai. Maar zij lokt ook niet uit. Geen moment word ik gedwongen mijn (politieke) standpunten te herzien of uitgedaagd tot discussie. Mijn medebezoekers, drommen 65-plussers die vol interesse rond de werken samenklonteren, evenmin.

Meer macht wordt nooit ongemakkelijk, het werk blijft nadrukkelijk kunst.

Ook Martens' project, dat in de tentoonstelling wat achteloos aan bod komt, blijkt hier eenvoudig de kop in te kunnen worden gedrukt. De speldenprik zal alleen binnen de kunstwereld worden gevoeld, in een enkel boek, artikel of tijdens wat specialistische fora.

Ik verlaat voldaan het museum, net als de drommen 65-plussers, die zich neervleien op de nabijgelegen terrasjes, om na het genoeglijke museumbezoek een heerlijke cappuccino te drinken. Geen wanklank, geen zure nasmaak, helemaal niets aan de hand. De zon schijnt, mensen lachen en kijk daar, er staat rare koepel op het museum.

De voldaanheid knaagt. Heeft *Meer macht* misschien uiteindelijk toch het gewenste effect.

Andres Serrano, Sign of the times, video-still, 2013, Courtesy Andres Serrano, Yvon Lambert, Paris (© Andres Serrano)

Floor van Luijk is stagiair bij Metropolis M

Meer macht

[Museum de Fundatie](#)

30 maart t/m 17 augustus

Hans den Hartog Jager, *Het streven: kan hedendaagse kunst de wereld verbeteren?*, Amsterdam: Athenaeum - Polak & Van Gennep, 2014. Prijs: 19,95.

Deelnemende kunstenaars: Hans van Houwelingen, Ralph Keuning, Joseph Beuys, Deimantas Narkevicius, Asger Jorn, Alec Soth, Constant, Raphaël Zarka, Roy Villevoeye, Anselm Kiefer, Andres Serrano, Ai Weiwei, Gert Jan Kocken, Renzo Martens, Yael Bartana, Anri Sala, Steve McQueen.

Schrijf een reactie